

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра соціології та психології

М. А. ЯЦЕНКО

**МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ
СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Одеса
Фенікс
2019

УДК 316.2

Я 92

*Рекомендовано до друку Навчально-методичною радою
Національного університету «Одеська юридична академія»,
протокол № 2 від «25» жовтня 2019 року*

Рецензенти:

Онищук В. М. – доктор соціологічних наук, професор, завідувач кафедри соціології Одеського Національного університету ім. І.І. Мечникова;

Кривошея Т. І. – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології Одеського Національного університету ім. І.І. Мечникова.

Я 92 Яценко М. А. **Методологія та методи соціологічних досліджень :**
навчально-методичний посібник / М. А. Яценко. – Одеса : Фенікс,
2019. – 33 с.

У навчально-методичному посібнику наведено матеріали для вивчення дисципліни «Методологія та методи соціологічних досліджень» студентами першого (бакалаврського) рівня спеціальності 054 «Соціологія». Посібник містить загальну характеристику курсу, плани лекційних і семінарських занять, контрольні питання, перелік рекомендованої літератури та методик оцінювання знань.

Рекомендовано для викладачів і студентів вищих навчальних закладів спеціальності 054 «Соціологія».

УДК 316.2

© М. А. Яценко, 2019

ЗМІСТ

I	Вступ	4
II	Загальні методичні рекомендації щодо вивчення курсу	6
III	Структура навчальної дисципліни	10
IV	План лекцій	11
V	План практичних занять	14
VI	Питання для підготовки до заліку	20
VII	Методи контролю та оцінювання	24
VIII	Рекомендована література	26

I. ВСТУП

Вивчення дисципліни «Методологія та методи соціологічних досліджень» спрямоване на формування основних методологічних і методичних проблем планування і проведення соціологічного дослідження. Поряд із традиційними методами масових опитувань, детально аналізуються можливості і практика використання у соціологічних дослідженнях фокус-групового методу, соціального експерименту, включеного спостереження та методу соціометрії. Вивчення курсу припускає ознайомлення студентів із сучасним трактуванням якості соціологічного виміру, з ключовими підходами до конструювання індексів і шкал.

Крім того, у ході теоретичних і практичних занять розглядаються питання представлення результатів дослідження, етичні аспекти взаємовідносин з респондентами тощо.

Метою курсу є отримання студентами систематизованих знань про сутність, види та етапи проведення соціологічного дослідження, оволодіння студентами основними методами збору первісної соціологічної інформації.

Для реалізації зазначеної мети у процесі викладання курсу вирішуються наступні *завдання*:

- формування наукового уявлення про місце і роль соціологічних досліджень;
- засвоєння основних категорій методології соціологічного дослідження;
- опанування методикою і технікою прикладного соціологічного дослідження.

Навчальний курс передбачає набуття студентами знань та навичок, які є важливим та невід'ємним компонентом їх професійної освіти. Вивчення студентами методології та методів соціологічного дослідження також істотно підвищує ефективність засвоєння курсів з теоретичної соціології та спеціальним та галузевим соціологічним дисциплінам.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні *знати*:

- види та етапи проведення соціологічного дослідження;
- основні категорії методології соціологічного дослідження;
- методи збору первісної соціологічної інформації;
- технології отримання та використання соціологічної інформації.

Уміти:

- відрізнити процедури основних етапів проведення соціологічного дослідження;
- характеризувати та використовувати можливості основних методів збору соціологічної інформації;
- грамотно оцінювати якість соціологічних досліджень та отриманої інформації.

II. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИВЧЕННЯ КУРСУ

Навчальна дисципліна «Методологія та методи соціологічних досліджень» є однією зі складових програми підготовки магістра за спеціальністю 054 «Соціологія».

Успішне вивчення курсу «Методологія та методи соціологічних досліджень» передбачає освоєння студентами лекційного матеріалу, його закріплення та поглиблення на практичних заняттях, самостійне вивчення нормативної, навчальної та наукової літератури.

Основним видом навчальних занять є лекції, призначені для засвоєння теоретичного матеріалу.

Лекція – це аудиторне заняття з курсом або його частиною (потокком), що проводять провідні викладачі – лектори (професори та доценти) навчального закладу, а також провідні вчені або спеціалісти, запрошені для читання лекцій, що містять основні положення навчальної або спеціальної дисципліни, їх теоретичні проблеми, в тому числі новітні наукові досягнення. Тематику курсу лекцій наведено у тематичному плані навчальної дисципліни.

Основними завданнями, що визначають напрямок лекційних занять, є: характеристика структури теми; розкриття змісту категоріального апарату теми; висвітлення зв'язку теорії з практикою.

Лекція є теоретичною основою практичних занять, подальшого самостійного вивчення студентами курсу.

Самостійну роботу студента над лекцією умовно поділяють на три основні етапи:

1. підготовка до лекції, що відбувається заздалегідь і передбачає ознайомлення з рекомендованою навчальною літературою за конкретною темою, що викладатимуть на лекції;

2. сприйняття і конспектування лекції, що полягає в засвоєнні усного матеріалу і його коротких записів (конспектуванні). При конспектуванні необхідно в результаті «переробки» інформації виділити основну думку лектора і стисло її викласти. Лекція не підлягає дослівному запису, за винятком формулювань, визначень, імен, найменувань правових актів, кодексів та літератури, хронологічних і статистичних даних, підсумкових висновків за темою;

3. подальша робота над лекцією, що передбачає додаткове доопрацювання конспекту на основі самостійного вивчення рекомендованої нормативної, навчальної та наукової літератури.

Практичні заняття, які проводять з академічною групою, є логічним продовженням лекційного курсу. На них поглиблюють, закріплюють та деталізуються знання, отримані під час лекції і в результаті самостійної роботи.

Практичні заняття спрямовані на підвищення теоретичного рівня знань у сфері методології та методів соціологічних досліджень, більш поглиблене вивчення складних або дискусійних питань відповідної теми, на поточний контроль засвоєння знань, умінь, навичок студентів.

Практичному заняттю має передувати підготовка студента за завчасно визначеним планом. Для цього необхідно:

- вивчити і доповнити конспект лекції з даної теми;
- вивчити рекомендовану навчальну та наукову літературу;
- скласти конспект або тези відповіді за найбільш складними питаннями заняття;
- вміло використовувати вивчений матеріал при відповідях.

Студент на практичному занятті має продемонструвати знання теоретичного матеріалу, здатність використовувати його при вирішенні практичних завдань, уміння ясно та аргументовано висловлювати свої думки в усній та письмовій формі, оперуючи термінологією.

Під час проведення практичних занять викладач використовує такі форми: вільне обговорення питань плану заняття в академічній групі; індивідуальна співбесіда з кожним студентом; виконання письмових, в тому числі контрольних, робіт; заслуховування доповідей, рефератів з найбільш складних питань і їх подальше колективне обговорення в групі тощо.

Практичні заняття є також одним із видів поточного контролю за успішністю освоєння студентами навчального матеріалу. На кожному занятті викладач оцінює ступінь підготовки студента з теми. Підсумкові оцінки вносять до журналу обліку успішності.

Метою практичних занять є: навчання застосуванню теоретичних положень у практичній діяльності; вироблення навичок самостійної роботи студента; розвиток професійної свідомості та мислення.

Важливими формами навчальних занять є індивідуальні навчальні заняття, консультації.

Індивідуальні навчальні заняття організовують з окремими студентами з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей. До видів індивідуальних завдань з курсу «Методологія та методи соціологічних досліджень» належать реферати, доповіді, презентації, тестові завдання, завдання для поточного контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти.

Самостійна робота студента є однією з основних форм організації навчання, основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових аудиторних занять час.

Мета самостійної роботи – закріплення, поглиблення й узагальнення знань, здобутих на лекційних та практичних заняттях. У процесі самостійної роботи у студентів формуються індивідуальні вміння та навички самостійного засвоєння навчальної та наукової літератури, нормативних джерел, використання сучасних інформаційних засобів і технологій.

Для підвищення ефективності самостійної роботи студента доцільно її планування. Планування та організація самостійної роботи мають ґрунтуватися на достовірній інформації згідно з такими позиціями: вид роботи (наприклад, підготовка до лекції, практичних занять); трудомісткість процесу підготовки (з урахуванням індивідуальних здібностей і особистісних якостей студента); форми і методи навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення виду самостійної роботи; місце і форма виконання самостійної роботи (наприклад, у бібліотеці, спеціалізованому навчальному кабінеті, комп'ютерному класі, вдома; письмово, усно тощо); форми і способи контролю виконання самостійної роботи студента; необхідний і достатній обсяг часу за диференційованими нормативами щодо кожного виду самостійної роботи.

Особливість самостійної роботи полягає в необхідності самостійного, творчого пошуку та аналізу інформації. Це дає змогу розширити обсяг інформації з теми, отримати системне уявлення з конкретного питання.

До видів самостійної роботи віднесені підготовка презентації в рамках теми практичного заняття.

Результати, отримані студентами на практичних заняттях, враховують під час проведення підсумкового контролю з навчальної дисципліни. Формою такого контролю з навчальної дисципліни «Методологія та методи соціологічних досліджень» є залік.

Результати екзамену вносять до екзаменаційної відомості та залікової книжки студента.

Студента вважають допущеним до заліку лише за умови виконання всіх видів робіт, передбачених планом навчальної дисципліни.

III. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Тема	Лекції	Семінари	Самостійна робота
1	Види соціологічних досліджень	2	2	6
2	Програма і план дослідження	2	2	7
3	Конструювання вибірки досліджень	2	2	7
4	Логічний аналіз основних понять	2	2	7
5	Вимір соціальних явищ і процесів	2	2	7
6	Соціологічне опитування як основний метод збору інформації у соціологічному дослідженні	2	2	7
7	Анкетування як метод соціологічного дослідження	2	2	7
8	Метод інтерв'ю	2	2	7
9	Методи вимірювання соціальних установок	2	2	6
10	Метод соціометрії	1	2	7
11	Метод спостереження	2	2	7
12	Метод аналізу документів	2	2	7
13	Соціальний експеримент	2	2	7
14	Узагальнення, відображення та інтерпретація результатів дослідження	1	2	7
Всього: 150 годин (5 кредитів)		26	28	96
Підсумковий контроль: залік				

IV. ПЛАН ЛЕКЦІЙ

Тема 1. Види соціологічних досліджень.

Прикладне, розвідувальне, описове, аналітичне соціологічні дослідження. Етапи прикладного дослідження. Додаткові критерії класифікації соціологічного дослідження.

Тема 2. Програма і план дослідження.

Програма соціологічного дослідження. Формулювання і обґрунтування соціальної проблеми. Мета, об'єкт та предмет дослідження. Логічний аналіз основних понять. Формулювання гіпотез дослідження. Задачі соціологічного дослідження. Робочий план дослідження. Допоміжні документи і нормативи дослідження.

Тема 3. Конструювання вибірки дослідження.

Логіка вибіркового методу. Види і методи вибірки. Багатоступінчасті вибірки. Визначення об'єму вибіркової сукупності і забезпечення її репрезентативності. Вибірка у повторних дослідженнях.

Тема 4. Логічний аналіз основних понять.

Логіка аналізу соціальних процесів. Інтерпретація основних понять. Операціональне визначення понять.

Тема 5. Вимір соціальних явищ і процесів.

Загальні принципи теорії виміру. Пошук індикаторів. Типи шкал і правила їх побудови. Проблеми обґрунтованості та надійності шкал.

Тема 6. Соціологічне опитування як основний метод збору інформації у соціологічному дослідженні.

Загальна характеристика і умови використання соціологічного опитування. Види опитувань і критерії їх класифікації. Види питань, які використовуються у соціологічному опитуванні. Вимоги до складання питань. Соціологічна анкета як основний інструмент опитування, її логічна і організаційна структура.

Тема 7. Анкетування та інтерв'ю як методи соціологічного дослідження.

Анкетне опитування як різновид соціологічного опитування. Умови використання анкетного опитування. Переваги та недоліки анкетного опитування.

Поняття, область використання, переваги і обмеження методу інтерв'ю. Основні види інтерв'ю. Планування інструментарію, процедура і техніка проведення формалізованого інтерв'ю. Закономірності процесу комунікації їх вплив на хід інтерв'ю. «Ефект інтерв'юера» і засоби його нейтралізації. Вимоги до інтерв'юера.

Тема 8. Методи вимірювання соціальних установок.

Поняття «соціальна установка», особливості його операціоналізації у соціологічному дослідженні. Методи виміру соціальних установок: шкала самооцінки, шкала ранжування, шкала Богардуса, шкала Терстоуна, метод семантичного диференціалу та Тести.

Тема 9. Метод фокус-групи.

Специфіка і умови використання методу фокус-групи. Види методу фокус-групи. Вимоги до поведінки модератора. Вимоги до дискусії. Процедура проведення фокус групи. Особливості фіксації й обробки інформації.

Тема 10. Метод соціометрії.

Специфіка соціометричного опитування, його можливості і область використання. Процедура проведення соціометричного опитування. Поняття «соціометричний тест» і «соціометрична картка». Аналіз результатів соціометричного опитування. Соціометричні матриці, індекси, соціограми.

Тема 11. Метод спостереження.

Становлення соціологічного спостереження. Загальні сфери використання соціологічного спостереження. Особливості соціологічного спостереження. Різновиди методу спостереження.

Тема 12. Метод аналізу документів.

Документи як джерело соціологічної інформації. Види документів. Відбір документів для вивчення. Види аналізу документів.

Тема 13. Соціальний експеримент.

Загальна характеристика методу. Види експерименту і методи відбору експериментальних груп. Планування і логіка здійснення експерименту. Лінійний експеримент. Паралельний експеримент.

Тема 14. Узагальнення і відображення результатів дослідження.

Статистична групування. Ряди розподілів. Складання таблиць. Графіки і діаграми. Міри центральної тенденції. Середнє арифметичне. Коефіцієнти кореляції. Обчислення індексів. Індексний метод вивчення динаміки суспільної думки.

V. ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Види соціологічних досліджень.

1. Види соціологічних досліджень.
2. Етапи прикладного дослідження.
3. Додаткові критерії класифікації соціологічного дослідження.

Теми рефератів, есе, повідомлень та доповідей

1. Основні види соціологічних досліджень.
2. Класифікація етапів соціологічного дослідження.

Тема 2. Програма і план дослідження.

1. Формулювання і обґрунтування соціальної проблеми.
2. Мета, об'єкт та предмет дослідження.
3. Поняття «гіпотези».
4. Завдання соціологічного дослідження.
5. Робочий план дослідження.
6. Допоміжні документи і нормативи дослідження.

Теми рефератів, есе, доповідей та повідомлень:

1. Принципи програмно-цільового підходу і їх використання в побудові програми соціологічного дослідження.
2. Структура програми соціологічного дослідження.

Тема 3. Конструювання вибірки дослідження.

1. Види і методи вибірки.
2. Багатоступінчасті вибірки.
3. Об'єм і репрезентативність вибірки.
4. Вибірка у повторних дослідженнях.

Теми рефератів, есе, доповідей та повідомлень:

1. Надійність вибірки як необхідна умова репрезентативності соціологічної інформації.
2. Сутність вибірки і її значення у соціологічному дослідженні.

Тема 4. Логічний аналіз основних понять.

1. Логіка аналізу соціальних процесів.
2. Інтерпретація основних понять.
3. Операціоналізація понять.

Теми рефератів, есе, доповідей та повідомлень:

1. Операціоналізація концептуальних понять предмета і об'єкту дослідження.
2. Інтерпретація понять: її рівні і значимість.

Тема 5. Вимір соціальних явищ і процесів.

1. Загальні принципи теорії виміру.
2. Пошук індикаторів.
3. Типи шкал.
4. Питання обґрунтованості і надійності шкал.

Теми рефератів, есе, доповідей та повідомлень:

1. Проблеми стандартизації вимірювальних шкал в соціологічному дослідженні.
2. Питання обґрунтованості і надійності шкал.

Тема 6. Соціологічне опитування як основний метод збору інформації у соціологічному дослідженні.

1. Умови використання соціологічного опитування.
2. Види опитувань і критерії їх класифікації.
3. Класифікація питань.

4. Вимоги до складання питань.
5. Організаційна структура соціологічної анкети.

Теми рефератів, есе, доповідей та повідомлень:

1. Етичні проблеми, що виникають при проведенні масових опитувань.
2. Правила роботи і спілкування анкетера з респондентами залежно від типу опитування і місця його проведення.
3. Поштове, пресове та телефонне опитування: використання у соціологічних дослідженнях й шляхи вдосконалення.
4. Інтернет опитування: переваги і недоліки.

Тема 7. Анкетування та інтерв'ю як методи соціологічного дослідження.

1. Умови та особливості використання анкетування.
2. Переваги та недоліки анкетування.
3. Поняття методу інтерв'ю.
4. Основні види інтерв'ю.
5. «Ефект інтерв'юера».

Теми рефератів, есе, доповідей та повідомлень:

1. Особливості онлайн анкетування.
2. Види анкетування.
3. Стандартизоване інтерв'ю VS нестандартизоване інтерв'ю.

Тема 8. Методи вимірювання соціальних установок.

1. Поняття «соціальна установка».
2. Шкала самооцінки.
3. Шкала ранжування.
4. Шкала Богардуса, Терстоуна.
5. Метод семантичного диференціалу.
6. Поняття, види і принципи складання тестів.

Теми рефератів, есе, доповідей та повідомлень:

1. Методика розроблення тестових завдань.

Тема 9. Метод фокус-груп.

1. Специфіка методу фокус-груп.
2. Види методу фокус-груп.
3. Вимоги до модератора і дискусії.
4. Процедура проведення фокус-груп.

Теми рефератів, есе, доповідей та повідомлень:

1. Приклади фокус-груп в історії соціологічних шкіл.

Тема 10. Метод соціометрії.

1. Процедура проведення соціометричного опитування.
2. Поняття «Соціометричний тест» і «соціометрична картка».
3. Аналіз результатів соціометричного опитування.
4. Соціометричні матриці, індекси, соціограми.

Теми рефератів, есе, доповідей та повідомлень:

1. Я.Морено – засновник соціометричного методу.

Тема 11. Метод спостереження.

1. Становлення та загальні сфери використання спостереження.
2. Особливості соціологічного спостереження.
3. Різновиди методу спостереження.

Теми рефератів, есе, доповідей та повідомлень:

1. Сучасні технології в соціологічному спостереженні.
2. Етичні проблеми методу спостереження.
3. Включене і невключене спостереження: ситуації вибору методу.

Тема 12. Метод аналізу документів.

1. Документ як джерело інформації.
2. Види документів.
3. Види аналізу документів.

Теми рефератів, есе, доповідей та повідомлень:

1. Якісний та кількісний аналіз документів: порівняльна характеристика.
2. Нові методики контент-аналітичного дослідження, сучасні комп'ютерні програми контент-аналізу.

Тема 13. Соціальний експеримент.

1. Види експерименту і методи відбору експериментальних груп.
2. Планування і логіка здійснення експерименту.
3. Лінійний експеримент.
4. Паралельний експеримент.

Теми рефератів, есе, доповідей та повідомлень:

1. Основні види і етапи діяльності соціолога в проведенні соціального експерименту.
2. Класифікації соціальних експериментів за характером логічної структури доказу гіпотез і за типом створюваної експериментальної обстановки.

Тема 14. Узагальнення і відображення результатів дослідження.

1. Статистичне групування.
2. Ряди розподілів.
3. Складання таблиць, графіки і діаграми.
4. Коефіцієнти кореляції.
5. Процедура інтерпретації даних.
6. Виявлення взаємозв'язку ознак.
7. Метод виключення.

Теми рефератів, есе, доповідей та повідомлень:

1. Обґрунтування відповідей на гіпотези і мету дослідження - основна складова звіту.
2. Жанри подання результатів соціологічних досліджень.
3. Опис і узагальнення соціологічної інформації з використанням таблиць угруповання.
4. Загальні підходи до інтерпретації отриманих даних у соціологічному дослідженні.

VI. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ

1. Прикладне, розвідувальне, описове, аналітичне соціологічні дослідження.
2. Етапи прикладного дослідження.
3. Додаткові критерії класифікації соціологічного дослідження.
4. Програма соціологічного дослідження.
5. Формулювання і обґрунтування соціальної проблеми.
6. Мета, об'єкт та предмет дослідження.
7. Логічний аналіз основних понять.
8. Формулювання гіпотез дослідження.
9. Задачі соціологічного дослідження.
10. Робочий план дослідження.
11. Допоміжні документи і нормативи дослідження.
12. Логіка вибіркового методу.
13. Види і методи вибірки.
14. Багатоступінчасті вибірки.
15. Визначення об'єму вибіркової сукупності і забезпечення її репрезентативності.
16. Вибірка у повторних дослідженнях.
17. Логіка аналізу соціальних процесів.
18. Інтерпретація основних понять.
19. Операціональне визначення понять.
20. Загальні принципи теорії виміру. Пошук індикаторів.
21. Типи шкал і правила їх побудови.
22. Проблеми обґрунтованості та надійності шкал.
23. Загальна характеристика і умови використання соціологічного опитування.
24. Види опитувань і критерії їх класифікації.
25. Види питань, які використовуються у соціологічному опитуванні.

26. Вимоги до складання питань.
27. Соціологічна анкета як основний інструмент опитування, її логічна і організаційна структура.
28. Анкетне опитування як різновид соціологічного опитування.
29. Умови використання анкетного опитування. Переваги та недоліки анкетного опитування.
30. Поштове та пресове опитування: умови використання, техніка і процедури збору і обробки даних.
31. Телефонне опитування як різновид соціологічного опитування: умови використання, техніка і процедури збору і обробки даних.
32. Поняття, область використання, переваги і обмеження методу інтерв'ю.
33. Основні види інтерв'ю.
34. Планування інструментарію, процедура і техніка проведення формалізованого інтерв'ю.
35. Закономірності процесу комунікації їх вплив на ход інтерв'ю.
36. «Ефект інтерв'юера» і засоби його нейтралізації. Вимоги до інтерв'юера.
37. Загальна характеристика методу експертних оцінок.
38. Паспорт соціальної структури об'єкта, номенклатура соціальних ролей і типологія експертів.
39. Критерії відбору експертів.
40. Техніка проведення експертного опитування.
41. Види експертних методик.
42. Використання шкал у процедурах експертної оцінки. Процедури інтеграції концепцій експертів.
43. Поняття «соціальна установка».
44. Шкала самооцінки.
45. Шкала ранжування.
46. Шкала Богардуса.
47. Шкала Терстоуна.

48. Метод семантичного диференціалу.
49. Тести.
50. Специфіка і умови використання методу фокус-групи.
51. Види методу фокус-групи.
52. Вимоги до поведінки модератора. Вимоги до дискусії.
53. Процедура проведення фокус групи. Особливості фіксації й обробки інформації.
54. Специфіка соціометричного опитування, його можливості і область використання.
55. Процедура проведення соціометричного опитування.
56. Поняття «соціометричний тест» і «соціометрична картка».
57. Аналіз результатів соціометричного опитування. Соціометричні матриці, індекси, соціограми.
58. Становлення соціологічного спостереження. Загальні сфери використання соціологічного спостереження. Особливості соціологічного спостереження.
59. Різновиди методу спостереження.
60. Документи як джерело соціологічної інформації. Види документів.
61. Відбір документів для вивчення. Види аналізу документів.
62. Метод контент-аналізу: область використання, основні поняття, процедура, аналіз результатів.
63. Види експерименту і методи відбору експериментальних груп.
64. Планування і логіка здійснення експерименту.
65. Лінійний експеримент. Паралельний експеримент.
66. Принципи кодування закритих питань.
67. Повнота заповнення опитувальника. Точність заповнення опитувальника.
68. Статистичне групування.
69. Ряди розподілів.
70. Складання таблиць. Графіки і діаграми.
71. Міри центральної тенденції. Середнє арифметичне.

72. Коефіцієнти кореляції.

73. Обчислення індексів. Індексний метод вивчення динаміки суспільної думки.

74. Загальні підходи до інтерпретації соціологічних даних. Процедура інтерпретації даних.

75. Виявлення взаємозв'язку ознак. Метод виключення.

VII. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

У процесі проведення лекційних, практичних занять, виконання самостійної роботи та індивідуальних завдань використовуються фронтальне та індивідуальне опитування (усне або письмове), методики малих груп, ситуаційний аналіз та метод кейсів, поняттєві диктанти, мультимедійні презентації, реферативні та емпірично-дослідницькі проекти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять. Зокрема оцінці підлягають: рівень теоретичних знань та вміння працювати з науковою літературою, знання матеріалу теми; обґрунтованість висновків, а також самостійність та повнота вирішення практичних завдань і аналізу матеріалів; активність та системність роботи на заняттях; результати виконання індивідуальних або групових завдань, поняттєвих диктантів, експрес-опитувань тощо. *Проміжний контроль* проводиться після вивчення відповідних тем або блоку тем з метою з'ясування ступеню засвоєності студентами відповідного об'єму опрацьованого та вивченого матеріалу і подальшої оцінки рівня отриманих знань. Базовими формами проведення проміжного контролю є усне опитування, письмові контрольні роботи та поняттєві диктанти.

Формою підсумкового контролю є **залік**. Студент має надати усні або письмові відповіді на залікові запитання за вільним вибором викладача. Враховується поточна, зокрема самостійна робота та наукова діяльність студента. Для отримання оцінки “зараховано” необхідно продемонструвати не менш як “задовільний” рівень знань у відповідності до встановлених критеріїв оцінювання.

100-бальна шкала	Шкала ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		<i>екзамен</i>	<i>залік</i>
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно	не зараховано
0-34	F		

Загальні критерії оцінювання знань у межах вивчення курсу відповідають національній чотирибальній шкалі: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно». Основою оцінки є ступінь повноти та правильності виконання завдань. Оцінка «відмінно» передбачає правильні, повні та послідовні відповіді, впевнене володіння матеріалом, вміння застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань. Припустимі лише декілька незначних помилок. Оцінка «добре» ставиться у разі правильних та послідовних відповідей з незначними пропусками фактичного матеріалу та мінімальною кількістю суттєвих помилок. Оцінка «задовільно» позначає володіння більшою частиною фактичного матеріалу, але його викладання не досить послідовне та логічне. Студент допускає істотні пропуски у відповідях, невірно формулює навіть основні положення та робить значну кількість суттєвих помилок. Знання задовільняють лише мінімальним критеріям. Оцінка «незадовільно» ставиться у разі незнання більшої частини фактичного матеріалу, відмови виконувати завдання або відповідати на поставлені питання.

VIII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Гаркуша Н.М. Соціально-економічна статистика [Текст]: навч. посіб. / Н.М. Гаркуша, Т.В. Польова, Н.М. Гаркуша; Харків. держ. ун-т харчування та торгівлі. – 3-тє вид., випр. і допов. – Харків: ХДУХТ, 2013. – 374 с.
2. Городяненко В.Г. Социологический практикум: учеб. метод. пособ. / Городяненко В.Г. – К.: Изд. центр «Академия», 1999. – 160 с.
3. Добренев В.И. Методы социологического исследования: Учебник / Добренев В.И., Кравченко А.И. – М.: ИНФРА-М, 2004. – 768 с.
4. Лупан І.В. Вибіркові обстеження у психології, соціології та педагогіці [Текст]: навч. посіб. / Лупан І.В.; Co-funded by the Erasmus + Programme of the European Union). – Кропивницький: Лисенко В.Ф. [вид.], 2019. – 191 с.
5. Математико-статистические методы в социологическом исследовании [Текст]: учеб.-метод. пособие / В.С. Максименко [и др.]; Одесский гос. ун-т им. И.И. Мечникова, Институт социальных наук. – О.: АстроПринт, 1998. – 183 с.
6. Панина Н.В. Избранные труды по социологии: в трех томах. – Том I. Вопросы теории, методологии, технологии социологического исследования и профессиональная этика / Сост., ред., вступ. статья Е.И. Головахи. – К.: Факт, 2008. – 472 с.
7. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження: Курс лекцій. 2-е видання, доповнене / Н.В. Паніна. – К.: 2007. – 320 с.
8. Паніотто В.І. Статистичний аналіз соціологічних даних [Текст] / В.І. Паніотто [и др.]; Київський міжнародний ін-т соціології. – К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2004. – 269 с.
9. Рабочая книга социолога / под общ. ред. и с предисл. Г.В. Осипова. – 4-е изд., стереотипное. – М.: КомКнига, 2006. – 480 с.

10. Соціальна статистика [Текст]: навч. посіб. / Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича; [уклад. Ю.Г. Кілей]. – Чернівці: Рута, 2011. – 240 с.
11. Чурилов Н. Типология и проектирование выборочного социологического исследования (история и современность) [Текст]: монография / Н. Чурилов; Ин-т социологии НАН Украины. – К.: Факт, 2008. – 366 с.
12. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности / В.А. Ядов. – 3-е изд., испр. – М.: Омега-Л, 2007. – 567 с. (Университетский учебник).
13. Ядов В.А. Социологическое исследование: методология, программа, методы / В.А. Ядов. – М.: Наука, 1987. – 245 с.
14. Яременко Л.І. Кількісні методи у поведінкових науках [Текст]: навч. посіб. / Яременко Л. І., Лупан І. В. – Кропивницький: Лисенко В.Ф. [вид.], 2019. - 224 с.
15. Babbie E. The Practice of Social Research, Twelfth Edition – Wadsworth: Cengage Learning, 2010. – 530 p.

Допоміжна

1. Аванесов В.С. Тесты в социологическом исследовании / В. С. Аванесов. – М.: Наука, 1982. – 199 с.
2. Аверин Ю.П. Теоретическое построение количественного социологического исследования: учеб. пособие / Ю.П. Аверин. – М.: КДУ, 2009. – 440 с.: ил.
3. Белановский С.А. Метод фокус-групп / С. А. Белановский. – М.: Магистр, 1998. – 272 с.
4. Белановский С.А. Свободное интервью как метод социологического исследования / С.А. Белановский // Социология 4М. – 1991. – Т.2. – С. 5-19.
5. Берка К. Измерения: понятие, теории, проблема / К. Берка. – М. «Прогресс», 1987. – 320 с.

6. Богомолова Н.Н. Контент-анализ: спецпрактикум по социальной психологии / Н.Н. Богомолова, Т.Г. Стефаненко. – М., 1992. – 63 с.
7. Бутенко И.А. Организация прикладного социологического исследования / И.А. Бутенко. – М.: Тривола, 1998. – 26 с.
8. Бутенко И.А. Стандартизированное интервью и новые технологии / И.А. Бутенко // Социологические исследования. – 1997. – № 11. – С. 100-105.
9. Бутенко И.А. Трудный вопрос / И.А. Бутенко // Социологические исследования. – 1989. – № 4. – С. 112-117.
10. Веселкова Н.В. Об этике исследования / Н.В. Веселкова // Социологические исследования. – 2000. – № 8. – С. 109-114.
11. Воронкова О.А. Взаимоотношение в телефонном интервью: социолог - интервьюер – респондент / О.А. Воронкова // Социология: 4М. 1996. – № 7. – С. 120-129.
12. Готлиб А.С. Введение в социологическое исследование: качественный и количественный подходы. Методология. Исследовательские практики / А.С. Готлиб. – М.: Флинта, 2005. – 384 с.
13. Давыдов А.А. Репрезентативность выборки / А.А. Давыдов // Социологические исследования. 1990. – № 1. – С. 115-121.
14. Давыдов А.А. Анализ одномерных частотных распределений в социологии: эволюция подходов / А.А. Давыдов // Социологические исследования. – 1995. – №5. – С. 113-116.
15. Давыдов А.А. Ремонт выборки / А.А. Давыдов, О. А. Криштановский // Социологические исследования. – 1989. – № 5. – С. 100-105.
16. Дмитриева Е.В. Фокус-группы в маркетинге и в социологии / Е.В. Дмитриева. – М., 1998. – 144 с.
17. Добренъков В.И. Методы социологического исследования: учебник / В.И. Добренъков, А.И. Кравченко. – М.: ИНФРА-М, 2004. – 768 с.
18. Докторов Б.З. О надежности измерения в социологическом исследовании / Б.З. Докторов. – Л. : Наука, 1979. – 128 с.

19. Жабский М.И. Обоснование репрезентативности социологического исследования / М.И. Жабский // Социологические исследования. – 1983. – № 2. – С. 148-158.
20. Жабский М.И. Принципы стандартизованного интервью / М.И. Жабский // Социологические исследования. – 1985. – №3. – С. 131-136.
21. Замбрицкая А.К. Эмпирическая апробация вопросника в маркетинговом исследовании / А.К. Замбрицкая // Социологические исследования. – 1999. – № 11. – С. 115-116.
22. Ивлев Л.А. Социальный эксперимент и его методологические основы / Л.А. Ивлев, П. Сивоконь. – М., 1970. – 48 с.
23. Исупова О.Г. Телефонное интервью: заметки организатора опроса / О.Г. Исупова // Социология: 4М. 1996. – № 7. – С. 130-146.
24. Как провести социологическое исследование. / Под ред. Горшкова М. К., Шереги Ф. Э. – М.: Политиздат, 1990. – 288 с.
25. Квале С. Исследовательское интервью / С. Квале. – М.: Смысл, 2003. – 301 с.
26. Кечина Е.А. Взаимодействие социологии и статистики на этапе их формирования как социальных наук / Е.А. Кечина // Социологические исследования. 2008. – № 9. – С. 31-38.
27. Киблицкая, М.В. Методология и дизайн исследования в стиле кейс-стадии / М.В. Киблицкая, И.К. Маслаков – М.: Издательство Международного университета бизнеса и управления, 2003. – 287 с.
28. Клигер С.А. Шкалирование при сборе и анализе социологической информации / С.А. Клигер, М.С. Косолапов, Ю.Н. Толстова. – М., 1978. – 107 с.
29. Ключина Н.А. Причины, вызывающие отказ от ответа / Н.А. Ключина // Социологические исследования. 1990. – №1. – С. 98-105.
30. Костенко Н. Досвід контент-аналізу: Моделі та практики: Монографія / Н. Костенко, В. Іванов. – К.: Центр вільної преси, – 2003. – 200 с.

31. Кузнецов И.Н. Технология социологического исследования: учебно-метод. пособие / И.Н. Кузнецов. – М.: ИКЦ «МарТ»; Ростов-н/Д.: Изд. центр «МарТ», 2005. – 144 с.
32. Лакутин О.В. Качественная и количественная информация в социологии / О.В. Лакутин, Ю.Н. Толстова // Социологические исследования. – 1992. – №8. – С. 72-77.
33. Лісовська-Мускеєва Н. Пізнавальний потенціал біографічного методу / Н. Лісовська-Мускеєва, М. Сидоров // Соціологічні студії. – 2013. – №2(3). – С. 54-60.
34. Лютински Я. Вопрос как инструмент социологического исследования / Я. Лютински // Социологические исследования. – 1990. – № 1. – С. 89-98.
35. Масленников Е.В. Что такое социологическое измерение? / Е.В. Масленников // Социологические исследования. – 1999. – № 9. – С. 143-146.
36. Маслова О.М. Качественная и количественная социология: методология и методы / О.М. Маслова // Социология 4М. – 1995. – № 5-6. – С. 5-15.
37. Маслова О.М. Познавательные возможности открытых и закрытых вопросов / О.М. Маслова // Социологические исследования. – 1984. – №2. – С. 129-138.
38. Мельникова О.Т. Фокус-группы в маркетинговом исследовании: методология и техники качественных исследований в социальной психологии: учеб. пособие для студ. психол. фак. высш. учеб. заведений / О.Т. Мельникова. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 272 с.
39. Мертон Р. Фокусированное интервью / Р. Мертон, М. Фиске, П. Кендалл; под ред. С. А. Белановского. – М.: Ин-т молодежи, 1991. – 210 с.
40. Мищенко М. Исследование влияний интервьюера на ответы респондента: результаты методического эксперимента / М. Мищенко // Социология: теория, методы, маркетинг. 2004. – №1. – С. 129-134.

41. Моин В.Б. Альтернативная интерпретация данных: атрибутивный подход / В.Б. Моин // Социологические исследования. – 1990. – № 11. – С. 62-71.
42. Моин В.Б. Две стратегии измерения / В.Б. Моин // Социологические исследования. – 1989. – №6. – С. 112-119.
43. Мягков А.Ю. Опросные методы сбора данных: предпочтения респондентов / А.Ю. Мягков // Социологические исследования. 2000. – №8. – С. 98-109.
44. Мягков А.Ю. Шкалы лжи из опросника ММРІ: опыт экспериментальной валидизации / А.Ю. Мягков // Социологические исследования. 2002. – №7. – С. 117-130.
45. Мягков А.Ю. Объяснительные модели эффекта интервьюера. Опыт экспериментального тестирования / А.Ю. Мягков, И.В. Журавлева // Социологические исследования. 2006. – № 3. – С. 85-97.
46. Новиков С. Стратифицированная выборка в социологическом исследовании / С. Новиков // Мониторинг общественного мнения: экономические и социальные перемены. 2001. – № 4(54). – С. 37-41.
47. Ноель-Нойман Э. Массовые опросы: введение в методику демоскопии / Э. Ноель-Нойман. – М.: Прогресс, 1978. – 383 с.
48. Ноель-Нойман Э. Общественное мнение. Открытые спирали молчания / Э. Ноель-Нойман. – М.: Прогресс. – Академия, 1996. – 352 с.
49. Огрызко-Вевюровский Г. Версии вопроса при исследовании общественного мнения / Г. Огрызко-Вевюровский // Социологические исследования. 2003. – № 6. – С. 96-100.
50. Паниотто В.И. Социометрические методы изучения малых социальных групп / В. И. Паниотто // Социологические исследования. – 1976. – № 3. – С. 141-152.
51. Радаев, В.В. Как организовать и представить исследовательский проект: 75 простых правил / В.В. Радаев; оформ. А.М. Павлова. – М.: ГУ ВШЭ; Инфра-М, 2001. – 204 с.

52. Синкевич З.В. Социологическое исследование: практическое руководство / З.В. Синкевич. – СПб.: Питер, 2005. – 320 с.
53. Социальная статистика: Учеб. для вузов по спец. “Статистика” / Э.К. Васильева, И.И. Елисеева, О.Н. Кашина и др.; Под ред. И.И. Елисеевой. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 480 с.
54. Социологический справочник / под общ. ред. В. И. Воловича. – Киев: Политиздат Украины, 1990. – 382 с.
55. Тернер Дж. Сравнительный контент-анализ биографий / Дж. Тернер // Вопросы социологии. – 1992. – №1. – С. 121-133.
56. Толстова Ю. Н. Измерение в социологии: курс лекций / Ю. Н. Толстова. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 224 с.
57. Толстова Ю.Н. Существует ли проблема социологического измерения? / Ю.Н. Толстова // Социология: 4М. – 1995. – № 4-5. – С. 103-117.
58. Федоров И.В. Причины пропуска ответов при анкетном опросе / И.В. Федоров // Социологические исследования. – 1982. – № 2. – С. 185-189.
59. Хайкин С.Р. Как помочь интервьюеру: Из опыта методических исследований / С.Р. Хайкин, Э.П. Павлов // Социс. – 1991. – № 4. – С. 58-66.
60. Чернов Ю.Г. Социально-массовые явления: исследовательские подходы / Ю.Г. Чернов. – М.: Феникс, 2000. – 208 с.
61. Шалак В.И. Контент-анализ. Приложения в области: политологии, психологии, социологии, культурологии, экономики, реклам / В. И. Шалак. – М.: Омега-Л, 2004. – 272 с.
62. Шикун А.И. Социологический практикум: учеб. пособие / А.И. Шикун. – Минск: Амалфея, 2000. – 208 с.
63. Яушева А.А. Формирование выборки: поиск новых возможностей / А.А. Яушева // Социологические исследования. 2007. – № 8. – С. 90-96.

Інтернет-ресурси

1. Бази даних наукової періодики і книг www.jstor.org
www.proquestdirect.com www.ebsco.com
2. Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи»
<https://periodicals.karazin.ua/ssms/index>
3. Довідково-інформаційний портал Sociosite www.sociosite.net
4. Інститут соціології НАНУ <http://www.i-soc.com.ua/institute/>
5. Інформаційний і пошуковий портал з соціальних наук Social Science Hub
www.sshub.com
6. Київський міжнародний інститут соціології <http://www.kiis.com.ua/>
7. Міжнародна база даних ЮНЕСКО з соціальних наук (інституції, персоналії) DARE www.databases.unesco.org/dare/form.shtml
8. Соціологічна асоціація України <http://www.sau.kiev.ua/>
9. Федеральный образовательный портал по экономике, социологии и менеджменту <http://www.ecsocman.edu.ru>
10. American Sociological Association <http://www.asanet.org/>
11. European Sociological Association <http://www.europeansociology.org/>
12. International Sociological Association <http://www.isa-sociology.org/>

Навчальне видання

Яценко Микола Анатолійович

МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Навчально-методичний посібник

Українською мовою

Підписано до друку 27.03.2019.
Формат 60x84/16. Ум-друк. арк. 1,0.
Наклад 50 прим. Зам. № 1912-09.

Видано і віддруковано в ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
Тел. +38 048 7959160
e-mail: fenix-izd@ukr.net
www.fenixbooks.com